

УДК 378.147.2

DOI 10.33251/2522-1477-2019-5-150-154

КОРОЛЬОВА Наталя Юріївна,
старший викладач кафедри фізичного виховання,
Українська інженерно-педагогічна академія

ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ДИСЦИПЛІНИ «ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ» У СУЧАСНИХ УМОВАХ

У статті висвітлено причини недостатньої фізичної підготовленості молоді в Україні, виявлено фактори підвищення ролі фізичного виховання та спорту у сучасному житті. Визначено основні завдання дисципліни «Фізичне виховання» в аспекті зміцнення фізичного здоров'я студентів у сучасних умовах.

Схарактеризовано модель моніторингу ефективності заходів щодо збереження здоров'я студентів, яка включає в себе науково обґрунтовані показники. Наведено основні засоби проведення моніторингу фізичного здоров'я студентів у ЗВО інженерно-педагогічного профілю.

***Ключові слова:** студенти, фізичне здоров'я, фізичне виховання, засоби моніторингу, фізичний розвиток, фізичні якості.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Нові соціально-економічні умови спричинили за собою зміни вимог до професійної підготовки фахівців, які повинні володіти високою професійною компетенцією, вміння креативно мислити, самостійно здобувати нові знання, знаходити оптимальні рішення в нестандартних ситуаціях, бути мобільними та працездатними, з високими можливостями збереження власного здоров'я та його відновлення [1].

Науковці вважають, що соціальна функція саме фізичної культури і спорту полягає в тому, що вона дозволяє їй виробити правильні відповіді на питання сучасності, орієнтує на творче вирішення проблем, озброює розумінням перспектив суспільного розвитку [2]. Однак часи змінюються і сьогодні потрібний пошук нових методів та методик залучення студентів ЗВО інженерно-педагогічного профілю до фізичної культури і спорту.

Усе це вимагає вивчення педагогічних проблем та визначення основних завдань дисципліни «Фізичне виховання» в аспекті зміцнення фізичного здоров'я студентів, формулювання шляхів вдосконалення системи фізичного виховання у ЗВО інженерно-педагогічного профілю.

Аналіз наукових джерел і публікацій. Науковим питанням розробки сучасних педагогічних технологій та методик навчання присвячено багато наукових праць, зокрема праці Л. Виготського, В. Монахова, Н. Ничкало, Г. Селевка та ін.

Організаційно-педагогічне та методологічне підґрунтя вдосконалення системи фізичного виховання викладено у дослідженнях Л. Волкова, Т. Круцевич, О. Куца, Б. Шияна, диференційованому фізичному вихованню присвячені дослідження Т. Петровської, Н. Москаленко та інших.

Насьогодні також існує достатньо досліджень, що присвячені запобіганню негативного впливу екологічних і економічних умов на здоров'я та фізичний стан студентів (Т. Круцевич, М. Курочкіна), вивченню фізичного стану студентів (О. Дрозд, О. Малімон), формуванню потреби в молоді до систематичних занять фізичними вправами протягом усього життя (М. Віленський, Г. Іванова).

Водночас, незважаючи на такий широкий спектр досліджуваних напрямків фізичного виховання студентської молоді, залишаються невирішеними педагогічні проблеми навчання студентів дисципліни «Фізичне виховання» у ЗВО інженерно-педагогічного профілю у сучасних умовах.

Метою цієї статті є виявлення факторів підвищення ролі фізичного виховання та спорту у сучасному житті, визначення основних завдань дисципліни «Фізичне виховання» в аспекті зміцнення фізичного здоров'я студентів у сучасних умовах, формулювання шляхів вдосконалення системи фізичного виховання у ЗВО інженерно-педагогічного профілю.

Виклад основного матеріалу. Серед багатьох проблем вищої освіти сьогодні актуальною є певна втрата інтересу молоді до занять фізичною культурою, що зумовлено низкою вагомих

причин. Серед них такі: низька можливість використання сучасних спортивних тренажерів під час навчальних занять через низьку платоспроможність українських родин; збільшення часу кабінетної роботи у молоді; гаджетоманія; абстрактність нормативної програми фізичного виховання, яка не враховує регіональні, кліматичні, національні особливості; підхід не до конкретної молоді людини з її індивідуальними особливостями, а загальний підхід до навчальної групи; відсутність належної навчально-тренувальної бази у навчальному закладі; слабка пропаганда здорового способу життя; нерозвинутість державних програм залучення молоді до спорту.

Заняття молоді фізичною культурою та спортом позитивно впливають на здоров'я, фізичну досконалість, але в той самий час і на духовний світ, на етичні й естетичні засади особистості, на її світогляд, моральні принципи, естетичні смаки, також на гармонійні взаємини між людьми в суспільстві [3].

Першочергового розв'язання сьогодні, на нашу думку, вимагають такі суперечності фізичної підготовки майбутніх фахівців: між вимогами професії до підготовленості майбутнього фахівця та реальним рівнем його підготовленості до виконання професійних завдань; між вимогами до фізичних якостей, що необхідні майбутньому фахівцю, та ефективністю їх формування у процесі підготовки у ЗВО; між досягненнями науки й міри застосування сучасних технологій навчання у дидактичному процесі ЗВО; між необхідністю підтримання високої працездатності майбутнього фахівця протягом усієї кар'єри та відносною застарілістю форм і методів фізичної підготовки у ЗВО.

На підставі аналізу наукових досліджень можемо зазначити, що факторами підвищення рівня фізичної підготовленості студента сьогодні є [4]:

- висока мотивація до фізичного самовдосконалення та здорового способу життя;
- систематичні заняття фізичною культурою і спортом;
- заходи щодо профілактики захворювань;
- загартування організму;
- раціональне харчування;
- боротьба із шкідливими звичками;
- активний відпочинок тощо.

Використання ж сучасних технологій на заняттях фізичної культури може дати змогу викладачеві найбільш якісно виконувати одну із важливих вимог до сучасного навчального процесу - у поєднанні з освітньою спрямованістю досягти високої динамічності, розвинутих моторних навичок, корисних звичок, які стимулюють та підтримують інтерес студентів до занять фізичними вправами. У цьому може допомогти моніторинг освіти, що передбачає виявлення і врегулювання впливу факторів зовнішнього середовища та внутрішніх факторів самої педагогічної системи, що функціонує у ЗВО.

Можемо зазначити, що у реальних умовах моніторинг тісно пов'язаний з функціями та стадіями управління навчальним закладом. Він охоплює цілі, інформацію, рішення, організацію та рівень педагогічної діяльності колективу НПП та управління ним.

Моніторинг сьогодні ґрунтується на правовій основі і охоплює, перед усім, стан навчально-методичного забезпечення, лабораторну базу, кадровий склад та, по-друге, організацію навчального процесу у ЗВО (розклад занять, ведення поточної документації, виховна робота тощо). Він здійснюється двома шляхами: контроль навчального процесу та контроль знань студентів.

Моніторинг у нашому дослідженні розглядаємо як складову частину педагогічної діяльності, яка має свою мету, завдання, принципи, структуру та інструментарій, критерії оцінювання ефективності. Метою моніторингу, згідно аналізу наукових праць, є отримання інформації, необхідної для прийняття обґрунтованих управлінських рішень в навчальному процесі для корекції змісту фізичного виховання студентів. Отже, завдання моніторингу для покращення стану здоров'я студентів УПА визначаємо такі, як виявлення причинно-наслідкових зв'язків між фізичним станом студентів і умовами здійснення навчальної діяльності; прогнозування фізичного стану студентів; визначення невідкладних і довгострокових заходів, спрямованих на корекцію фізичного стану студентів; інформування зацікавлених сторін про результати, отримані в ході моніторингу.

При організації моніторингу необхідно дотримуватися таких принципів: відповідність змісту системи моніторингу освітнім, виховним, оздоровчим та прикладним завданням фізичної

культури та спорту; прикладна спрямованість моніторингу повинна забезпечувати необхідний для здоров'я, безпечної життєдіяльності та професійної придатності, рівень спеціальних знань, рухових умінь і навичок, а також фізичної підготовленості і працездатності; відповідність вимог тестування віково-статевим особливостям студентів, та специфіки їх майбутньої професійної діяльності.

У контексті проведеного дослідження найбільш актуальним визначено проведення моніторингу фізичного здоров'я студентів у ЗВО інженерно-педагогічного профілю. У зв'язку з цим у структурі моніторингу фізичного здоров'я студентів було визначено наступні компоненти: показники фізичного розвитку, фізичної та функціональної підготовленості.

Основними інструментами проведення такого моніторингу сьогодні нами визначено тестування та анкетування. На основі результатів тестування студентів 2 курсу нами проводилось: порівняння фізичної підготовленості, як окремих досліджуваних, так і цілих груп; відбір студентів з метою диференціації до навчання тим або іншим видам фізичних вправ; об'єктивний контроль над процесом і результатами навчання; визначення переваг та недоліків у застосуванні засобів, методів навчання і форм організації занять; складання обґрунтованих планів індивідуальних і групових занять фізичними вправами.

Процес оцінки фізичного розвитку, фізичної та функціональної підготовленості студентів будується на зіставленні результатів тестування з нормативами та на динаміці приросту індивідуальних показників. Крім показників «силової» складової моніторингу необхідно вивчати також духовну і мотиваційну його сторони. Також, на наш погляд, не менш важливим компонентом моніторингу є визначення сформованості рівня фізичної культури особистості студентів шляхом проведення самодіагностики.

Проведення моніторингу фізичного здоров'я майбутнього фахівця створює студенту умови для саморозвитку особистості, дозволяє формувати навички ведення здорового способу життя і, як наслідок, створює передумови підвищення конкурентоспроможності випускника на ринку праці [5]. У процесі моніторингу зовні задана норма переноситься в площину особистісно-значущого нормативу, відбувається відстеження динаміки зміни всіх показників, що забезпечує зворотний зв'язок і є стимулюючим початком, перш за все для самого студента.

Аналіз результатів наших попередніх досліджень засвідчив, що основними показниками моніторингових вимірів у ЗВО можуть бути:

- дотримання нормативів навчального навантаження;
- інформаційно-пропагандистська діяльність щодо збереження здоров'я;
- організація роботи ЗВО щодо формування цінностей здоров'я і здорового способу життя;
- рівень та організація культурно-оздоровчої роботи;
- організація системи медичного обслуговування;
- інфраструктура освітнього закладу для збереження здоров'я.

Визначення основних показників дозволило запропонувати базову модель моніторингу ефективності заходів ЗВО щодо збереження здоров'я студентів, яка включає в себе визначену сукупність показників.

Перший блок - це загально статистичні показники здоров'я: задоволеність якістю здоров'я; пропуски занять студентами через хворобу; діагностична карта захворюваності студентів на навчальний рік та інші.

Другий блок - системність і послідовність діяльності щодо збереження здоров'я, яка включає: наявність в навчальних планах професійної підготовки спецкурсів щодо збереження здоров'я, спецдисциплін; соціально-адаптаційна і особистісно-розвиваюча робота ЗВО, де враховується наявність і використання технологій оздоровлення.

Третій блок становлять показники психофізіологічної комфортності освітнього процесу: розрахунок коефіцієнта стомлюваності; напруженість функціонального стану навчального процесу, відповідність соціальним стандартам, прийнятним в системі вищої освіти; напруженість адаптаційного періоду студентів 1-го курсу; привабливість ЗВО для студентів; задоволеність викладачів життєдіяльністю освітнього закладу і інші.

Четвертий блок - фізкультурно-оздоровча робота у ЗВО: ефективність організації культурно-оздоровчої роботи навчальних груп і ЗВО у цілому; якість і зміст медичного обслуговування; ефективність медичної профілактики і динамічного спостереження за станом

здоров'я студентів, спортивно оздоровча робота; мотивація учнів до занять фізичною культурою і спортом. П'ятий блок - просвітницько-виховна робота зі студентами, їх задіяність в активну самостійну роботу.

Згідно з базовою програмою фізичного виховання у ЗВО самостійна робота студента має стати однією з найважливіших складових навчального процесу. Самостійність у роботі, збільшення її ролі у системі навчання повинно також сприяти повнішому розкриттю потенційних можливостей студентів, закріпити правила використання технологій оздоровлення, зробити спорт та фізичне виховання правилом власного життя.

Беручи до уваги сьогодишнє становище української освіти, педагогічні проблеми та соціально-психологічний портрет студентської молоді, можна виокремити наступні шляхи вдосконалення системи фізичного виховання у ЗВО інженерно-педагогічного профілю:

- вдосконалення системи занять фізичною культурою (корегування змісту матеріалу з урахуванням потреб фізичного розвитку студентів);
- створення груп за зацікавленістю з відповідними програмами занять;
- підвищення ролі теоретичних знань студентів для самостійних занять;
- посилення гуманістичної спрямованості фізичного виховання з виходом на здоровий стиль життя;
- активно залучення студентів до здорового способу життя через цілеспрямоване формування світогляду відповідальності за своє здоров'я та майбутнє своїх дітей;
- впровадження сучасних програм інноваційного характеру щодо залучення молоді до занять фізичною культурою та спортом.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У результаті проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1 Фізичне виховання та спорт сьогодні відіграють важливу роль у становленні особистості студентів та зміцненні їх здоров'я при навчанні у ЗВО.

2 Визначено основні показники моніторингових вимірів у ЗВО, що дозволило запропонувати модель моніторингу ефективності заходів ЗВО щодо збереження здоров'я студентів.

3 Визначено шляхи вдосконалення системи фізичного виховання у ЗВО інженерно-педагогічного профілю.

В подальшому планується провести визначення кореляційних відношень мотивації студентів до спорту та програм самомоніторингу фізичного розвитку студентів.

Список використаних джерел

1. Благій О. Л. Аналіз захворюваності студентів гуманітарних ВНЗ. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2010. Вип 4. С. 8–11.
2. Коваленко О. Е. Інженерно-педагогічні кадри: нові вимоги сьогодення. Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків. 2013. Вип. 21. С. 8–17.
3. Доровских Т. В. Направления совершенствования физического воспитания студентов. Проблеми фізичного виховання студентів. Дніпропетровськ. 2003. С. 115–116.
4. Захаріна Є. А. Організація процесу фізичного виховання у вищому навчальному закладі. Молода спортивна наука України. Львів. 2009. Вип. 7. С. 431–434.
5. Локшина О. І. Моніторинг якості освіти: Світові досягнення та українські перспективи. Київ. К.І.С. 2004. 128 с.

References

1. Blagij, O.L. (2010). *Analiz zaxvoryuvanosti studentiv gumanitarny`x VNZ [Analysis of the morbidity of students of humanitarian universities]*. Theory and methods of physical education and sport - Teoriya i metody`ka fizy`chnogo vy`hovannya i sportu, 4, 8-11 [in Ukrainian].
2. Kovalenko, O. (2012). *Inzhenerno-pedahohichni kadry: novi vymohy sohodennia [Engineering and pedagogical personnel]*. Problemy` inzhenerno-pedagogichnoyi osvity, 21, 8-17 [in Ukrainian].
3. Dorovsky`x, T.V. (2003). *Napravleny`ya sovershenstvovany`ya fy`zy`cheskogo vospy`tany`ya studentov [Directions for the improvement of vocational education of students]*. Problemy` fizy`chnogo vy`hovannya studentiv, 115-116 [in Ukrainian].

4. Zaxarina, Ye.A. (2009). *Organizaciya procesu fizychnogo vyhovannya u vyshhomu navchalnomu zakladi [Organization of the process of physical education in a higher educational institution]*. *Moloda sporty`vna nauka Ukrayiny*, 7, 431-434 [in Ukrainian].

5. Lokshy`na, O.I. (2004). *Monitoryng yakosti osvity`: Svitovi dosyagnennya ta ukrayins`ki perspektyvy` [Monitoring the quality of education: World achievements and Ukrainian perspectives]*. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].

KOROLYOVA Natalia, Senior teacher of the Department of physical education Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy.

PEDAGOGICAL PROBLEMS OF TEACHING STUDENTS THE DISCIPLINE "PHYSICAL EDUCATION" IN MODERN CONDITIONS

Abstract. *The article highlights the reasons for the lack of physical fitness of youth in Ukraine, reveals the factors of increasing the role of physical education and sport in modern life. The basic tasks of the discipline "Physical education" in the aspect of strengthening the physical health of students in modern conditions are determined.*

A model for monitoring the effectiveness of measures to save students' health, which includes scientifically based indicators, is described. The main means of monitoring the physical health of students in the engineering and pedagogical profile are given.

The factors of increase of level of physical preparedness of the student are determined: high motivation to physical self-improvement and a healthy way of life; systematic physical education and sports; measures for the prevention of diseases; hardening of the body; rational nutrition; the fight against harmful habits; active rest etc.

Monitoring is closely linked to the functions and stages of the management of an educational institution. It covers the goals, information, decision, organization and level of the teaching staff and management of the team.

Monitoring in our study is considered as an integral part of pedagogical activity, which has its purpose, tasks, principles, structure and tools, criteria for evaluating the effectiveness. The purpose of monitoring, according to the analysis of scientific works, is to obtain the information necessary for making informed management decisions in the educational process for correcting the content of physical education of students.

The principles of monitoring organization are defined: the content of the monitoring system with educational, educational, recreational and applied tasks of physical culture and sports is in compliance; the applied focus of monitoring should provide the necessary for health, safe life and professional competence, level of special knowledge, motor skills and skills, as well as physical fitness and working capacity; compliance with the testing requirements for age-sexual characteristics of students, and the specifics of their future professional activities.

On the basis of the analysis of the situation of Ukrainian education, pedagogical problems and the socio-psychological portrait of student youth, ways of improving the system of physical education in the institution of higher education in the engineering and pedagogical profile are identified:

Key words: *students, physical health, physical education, monitoring tools, physical development, physical qualities.*

*Одержано редакцією: 16.02.2019 р.
Прийнято до публікації: 07.03.2019 р.*